

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет біології, географії та екології
Кафедра географії та екології**

ОСВІТНІ ПРОГРАМИ З ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: студент 05-214М групи
Спеціальності 014 Середня освіта
Спеціалізації 014.07 географія
Освітньо-професійної програми «Середня
освіта (географія)»
Захаров Олексій Олексійович
Керівник д.геогр.н., професорка Мальчикова
Д.С
Рецензент: вчитель географії ЗОШ №52 м.
Херсона Шнейдмиллер Н.К.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. НОРМАТИВНА БАЗА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УКРАЇНІ	6
1.1.Професійний стандарт вчителя.....	6
1.2 Національна рамка кваліфікацій.....	8
1.3 Навчальна програма з географії для 6-9 класів.....	9
РОЗДІЛ II. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА, СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ГЕОГРАФІЯ.....	12
2.1. Аналіз компетентностей та програмних результатів навчання	12
2.2. Аналіз освітніх компонент.....	21
РОЗДІЛ III. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЗМІСТУ ОП	25
ВИСНОВКИ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВК – вибіркова компонента

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗК – загальна компетентність

НРК – національна рамка кваліфікацій

ОК – обов’язкова компонента

ОП – освітня програма

ПРН – програмний результат навчання

ФК – фахова компетентність

ВСТУП

Актуальність. Сьогодні підготовка вчителів в Україні відбувається в умовах відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта. Як результат, заклади вищої освіти опинились в ситуації, коли визначення переліку компетентностей та програмних результатів навчання для освітніх програм стає зоною відповідальності робочої групи [3]. Також до автономії ЗВО належить обрання обов'язкових та вибіркових компонентів, якими будуть забезпечені визначені ЗК, ФК та ПРН. Їх перелік, послідовність вивчення та кількість кредитів ЄКТС є не менш важливою складовою освітньої програми і також входять до зони відповідальності робочої групи освітньої програми. У зв'язку з цим актуальним є порівняльний аналіз освітніх програм, що реалізуються у різних ЗВО за однією спеціальністю.

Об'єктом дослідження є освітні програми, за якими здійснюється підготовка фахівців за спеціальністю 014 середня освіта, спеціалізацією 014.07 географія. **Предметом** – структура та зміст освітніх програм.

Метою роботи є проведення порівняльного аналізу освітніх програм за якими здійснюється підготовка фахівців за спеціальністю 014 середня освіта, спеціалізацією 014.07 географія.

Завдання:

- Вивчити нормативно-правову базу підготовки вчителів в Україні;
- Проаналізувати зміст та структуру освітніх програм за спеціальністю 014 середня освіта, спеціалізацією 014.07 географія;
- Розробити рекомендації щодо покращення змісту та структури освітніх програм.

Під час написання роботи були використані такі **методи наукового пізнання**: аналізу та синтезу, хронологічний, порівняльний.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що матеріали та результати, які містяться в ньому, можуть бути використані під час удосконалення освітніх програм з підготовки вчителів географії.

Апробація. Результати дослідження апробовано на Щорічних регіональних конференціях Херсонського відділу Українського географічного товариства (Херсон, 2021 р., 2022 р.). За результатами дослідження опублікована стаття.

Структура роботи. Наукова робота складається з 3 розділів, викладених на 40 сторінках комп'ютерного тексту, містить 12 рисунків. Перелік використаних джерел містить 25 найменувань.

РОЗДІЛ І. НОРМАТИВНА БАЗА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УКРАЇНІ

1.1. Професійний стандарт вчителя

У 2020 році був затверджений Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Цей документ встановив перелік професійних вимог як до вже діючих вчителів, так і для майбутніх професіоналів галузі. Згідно нього «мета професійної діяльності вчителя полягає в навчанні і вихованні учнів під час здобуття ними повної загальної середньої освіти шляхом формування у них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної реалізації та продовження навчання»[20].

Виходячи з цієї мети можна сформулювати вимоги до закладів вищої освіти щодо формування основних компетентностей у здобувачів педагогічних спеціальностей. По-перше, це формування навичок навчання і виховання учнів середньої школи, по-друге, формування знань про необхідні ключові компетентності, по-третє, формування здатності щодо розвитку в учнів здібностей різної спрямованості. Власне ці вимоги повинні враховуватись робочими групами освітніх програм під час формулювання мети ОП, складання переліку загальних, фахових компетентностей та програмних результатів навчання.

Окрім мети у стандарт включені розділи, що регулюють окремі питання професійної діяльності вчителя: загальні відомості; навчання та професійний розвиток; документи, що регулюють професійну діяльність; загальні компетентності; перелік та опис трудових функцій; опис професійних компетентностей. У контексті формування освітніх програм

найбільш важливими є розділи, присвячені загальним та професійним компетентностям.

Перелік загальних компетентностей, визначених професійних стандартів представлений на рисунку 1.1.

Умовні позначення	Загальні компетентності
ЗК.01	Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність)
ЗК.02	Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність)
ЗК.03	Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність)
ЗК.04	Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність)
ЗК.05	Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність)

Рис.1.1. Перелік загальних компетентностей, визначених професійним стандартом вчителя

Цей перелік має чітку кореляцію із компетентностями, визначеними у навчальних програмах для середньої школи. Це ще раз підкреслює принцип, застосований у меті професійної діяльності вчителя: вчитель повинен як володіти певним набором компетентностей, так і вміти сформулювати їх в учнів під час навчання та виховання.

Професійний стандарт визначає 15 основних предметних компетентностей вчителя, які розподілені на 5 тематичних груп (рис. 1.2.). Кожна із цих компетентностей має додаткові пояснення у вигляді конкретних професійних вмінь та навичок фахівця, що дає змогу здійснювати рефлексію та саморефлексію щодо рівня розвитку компетентностей. Під час укладання освітніх програм робоча група

повинна враховувати зазначені компетентності, адаптуючи їх до спеціалізації ОП.

1. Предметні
 - 1.1. Мовно-комунікативна компетентність
 - 1.2. Предметно-методична компетентність
 - 1.3. Інформаційно-цифрова компетентність
2. Педагогічні
 - 2.1. Психологічна компетентність
 - 2.2. Емоційно-етична компетентність
 - 2.3. Компетентність педагогічного партнерства
3. Інклюзивні
 - 3.1. Інклюзивна компетентність
 - 3.2. Здоров'язбережувальна компетентність
 - 3.3. Проектувальна компетентність
4. Організаційні
 - 4.1. Прогностична компетентність
 - 4.2. Організаційна компетентність
 - 4.3. Оцінювально-аналітична компетентність
5. Компетентності розвитку
 - 5.1. Інноваційна компетентність
 - 5.2. Здатність до навчання впродовж життя
 - 5.3. Рефлексивна компетентність

Рис. 1.2. Перелік професійних компетентностей, визначених професійним стандартом

1.2 Національна рамка кваліфікацій

Відповідно до вимог професійного стандарту, мінімальним рівнем вищої освіти, що дає право на професійну діяльність вчителя є той, що відповідає 6-ому рівню Національної рамки кваліфікацій. Ці вимоги наведені на рисунку 1.3.

Як бачимо, національна рамка кваліфікацій, так само як і професійний стандарт визначають головні професійні та особистісні навички здобувачів, що мають сформуватися під час навчання на освітній програмі. Власне це ж перевіряється і Національним агенством із забезпечення якості вищої освіти під час проведення акредитації. Відповідно до Рекомендацій щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми [25], ОП повинна передбачати як формування соціальних навичок (згідно підкритерію 2.6), так і сприяти формуванню різноспрямованих професійних навичок.

Знання	Уміння і навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації збір, інтерпретація та застосування даних спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово	управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії

Рис. 1.3. Вимоги шостого рівня Національної рамки кваліфікацій

1.3 Навчальна програма з географії для 6-9 класів.

Останнє оновлення навчальної програми з географії для 6-9 класів закладів загальної середньої освіти відбулось у серпні 2022 року. Цей документ визначає основні компетентності, наскрізні змістовні лінії та завдання шкільного курсу географії, регламентує структуру та зміст навчального матеріалу з географії. Програма визначає 10 основних компетентностей, які повинні формуватися в учнів на уроках географії. До них належать: спілкування державною і рідною мовами, спілкування іноземними мовами, математична компетентність, основні компетентності у природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальна і громадянська компетентність, обізнаність та самовираження у сфері культури, екологічна грамотність і здорове життя [5]. Як бачимо, деякі з цих компетентностей дублюють ті, що ми розглянули у професійному стандарті вчителя. Це ще раз підкреслює необхідність формування у здобувачів не тільки самих компетентностей, але і навичок щодо їх формування у дітей під час навчання географії.

Іще однією важливою складовою навчальної програми, яка обов'язково має бути врахована під час створення ОП, є зміст навчального матеріалу. Саме у ньому визначається обсяг фахових знань, умінь та навичок, які повинні сформуватися у дітей під час вивчення географії. Власне ці ж знання, уміння та навички а також методику їх формування у школярів повинна містити освітня програма зі спеціальності середня освіта.

Навчальна програма з географії складається з таких курсів: Загальна географія, материки та океани, Україна у світі: природа та населення, Україна і світове господарство. Кожен курс розподілено на розділи, у кожному розділі прописані знаннєвий, діяльнісний та ціннісний компоненти, які повинні сформуватися в учнів під час їх вивчення.

Власне ці вимоги до школярів є одночасно і мінімальними вимогами до рівня знань випускників спеціальності 014 середня освіта за спеціалізацією географія. Важливою ознакою майже всіх курсів є поєднання фізичної та соціально-економічної складової географічної характеристики регіонів. Цей принцип повинен зберігатися і в освітніх програмах підготовки вчителів. На нашу думку є два підходи його реалізації: або географічні курси в ОП будуються за таким же принципом, як і в навчальній програмі, або навички поєднання фізичної та соціально-економічної складових формуються у студентів під час опанування дисциплін методологічного циклу.

Окремою складовою шкільного курсу географії є практичні роботи та дослідження, спрямовані на формування в учнів фахових практичних вмінь та навичок. Цей аспект також має бути врахований під час укладання освітніх програм. Це відбувається як шляхом проведення практичних/лабораторних занять в рамках вивчення дисциплін, так і виокремленням певної кількості кредитів на навчальні та виробничі практики за фахом.

РОЗДІЛ II. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА, СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ГЕОГРАФІЯ

2.1. Аналіз компетентностей та програмних результатів навчання

Аналіз розповсюдженості в українських ЗВО спеціальності 014 середня освіта, за спеціалізацією 014.07 географія на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти показав, що на сьогодні маємо 35 освітніх програм, за яким здійснюється підготовка відповідних фахівців. При цьому ОП, у яких предметною спеціальністю є лише географія налічується 19, а ОП, які поєднують географію із додатковими спеціалізаціями, – 16. Однак, варто зауважити, що не дивлячись на майже однакову кількість ОП, популярність суто географічних є значно вищою. Так, на програмах, де предметною областю є лише географія навчається 947 здобувачів, а на ОП з кількома спеціалізаціями – 632 [1].

Щодо напрямків, із яким поєднується географічна спеціалізація, то на сьогодні в Україні наявні наступні: краєзнавча робота, економіка, біологія, англійська мова, фізичне виховання, природознавство та історія. Найбільш поширеним серед них є біологія та краєзнавча робота.

Заклади вищої освіти, у яких наявні відповідні ОП, а також кількість здобувачів, що навчаються представлені на рисунках 2.2 та 2.3.

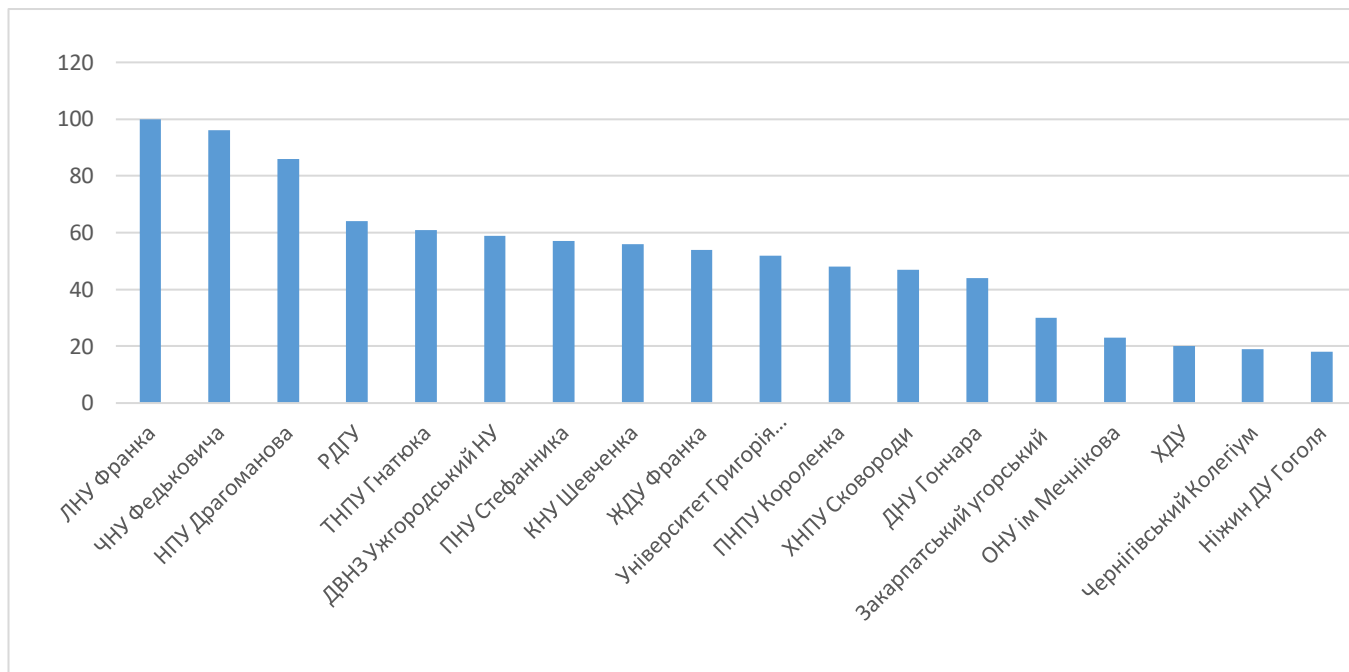

Рис.2.2. Кількість здобувачів на освітніх програмах тільки з географічною спеціалізацією

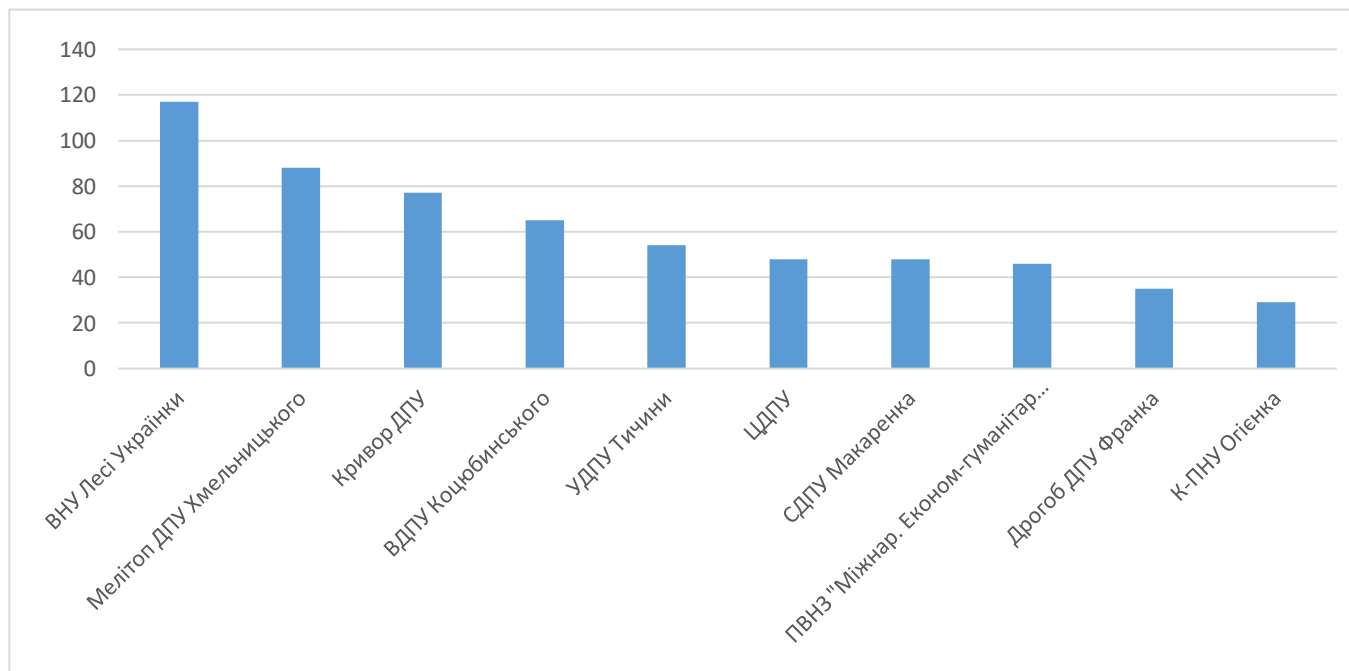

Рис 2.3. Кількість здобувачів на освітніх програмах тільки з подвійною спеціалізацією

Згідно інформації на вищенаведених рисунках можна виокремити найбільш популярні ЗВО. До них належатимуть: Львівський національний університет ім. Франка [12], Чернівецький національний університет ім. Федьковича [17], Національний педагогічний університет ім. Драгоманова [13], Рівненський державний гуманітарний університет [15], Тернопільський національний педагогічний університет ім. Гнатюка [16], ДВНЗ «Ужгородський національний університет» [9], Прикарпатський національний університет ім. Стефанника [14] та Київський національний університет ім. Шевченка [10], як ЗВО, де реалізуються освітні програми з однією предметною галуззю. Волинський національний університет ім. Лесі Українки [18], Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Хмельницького [21; 22; 23], Криворізький державний педагогічний університет [11], Вінницький державний педагогічний університет ім. Коцюбинського [8] та Уманський державний педагогічний університет ім. Тичини [19] є найбільш популярними закладами, предметна область географії поєднується з іншими напрямками. Освітні програми саме цих ЗВО були обрані нами для подальшого аналізу.

ЗК1. <u>Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</u>
ЗК2. <u>Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.</u>
ЗК3. <u>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</u>
ЗК4. <u>Здатність працювати в команді.</u>
ЗК5. <u>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</u>
ЗК6. <u>Здатність спілкуватися іноземною мовою.</u>
ЗК7. <u>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</u>
ЗК8. <u>Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</u>
ЗК9. <u>Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</u>
ЗК10. <u>Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</u>

Рис. 2.4. Перелік загальних компетентностей, що є спільними для освітніх програм з підготовки вчителів географії

Під час аналізу загальних компетентностей ОП, в яких географія є єдиною предметною областю, було помічено, що усі освітні програми мають 10 спільних ЗК. Їх перелік наведено на рисунку 2.4.

Як бачимо, ці компетентності включають основні «м'які» навички (soft skills), необхідні для якісного навчання та подальшої професійної діяльності.

Однак, варто зауважити, що деякі освітні програми мають в переліку додаткові загальні компетентності, які або доповнюють зміст вже згаданих, або розширюють можливості розвитку здобувачів іншими напрямками. Так, наприклад, в освітніх програмах Рівненського ДГУ, Прикарпатського НУ ім. Стефанника, Чернівецького НУ та Тернопільського НПУ наявні ЗК, спрямовані на формування здатності до аналізу інформації, що надходить з різних джерел та на формування креативності.

Окремо варто зупинитись на освітніх програмах, де наявні унікальні загальні компетентності. Наприклад, в ОП Рівненського ДГУ присутня ЗК11: прагнення до збереження навколишнього середовища. В Освітній програмі Прикарпатського НУ – ЗК 14: здатність самокритично оцінювати власну роботу. В освітній програмі ДВНЗ «Ужгородський національний університет» чітко виокремлені лідерська та підприємницька компетентності, що прописані у професійному стандарті вчителя.

Отже, можна сказати, що більшість загальних компетентностей є спільними для проаналізованих ОП. Одночасно з цим, наявні і такі, що розкривають унікальність освітніх програм з точки зору їх професійної приналежності.

Аналізуючи матриці відповідності компетентностей компонентам освітніх програм, ми побачили, що в середньому для забезпечення однієї ЗК відводиться 9 обов'язкових ОК. При цьому ці компоненти зазвичай вивчаються протягом всього періоду навчання, що у поєднанні з дисциплінами вибіркового циклу, за допомогою яких здобувачі покращують розвиток окремих ЗК, є достатнім для формування компетентностей на необхідному рівні.

Фахові (предметні) компетентності, не дивлячись на їх значну кількісну розбіжність (від 10 до 21 ФК в освітній програмі), мають спільні риси. В кожній ОП можна виокремити 3 групи компетентностей: ті, що належать до педагогічної майстерності здобувачів; ті, що відносяться до суто предметної (географічної) підготовки та ті, що знаходяться на перетині перших двох груп. Кількісний розподіл цих компетентностей загалом є майже пропорційним (рис. 2.5). Це свідчить про те, що більшість ЗВО дотримуються гармонійного поєднання предметної та педагогічної складової підготовки майбутніх вчителів географії.

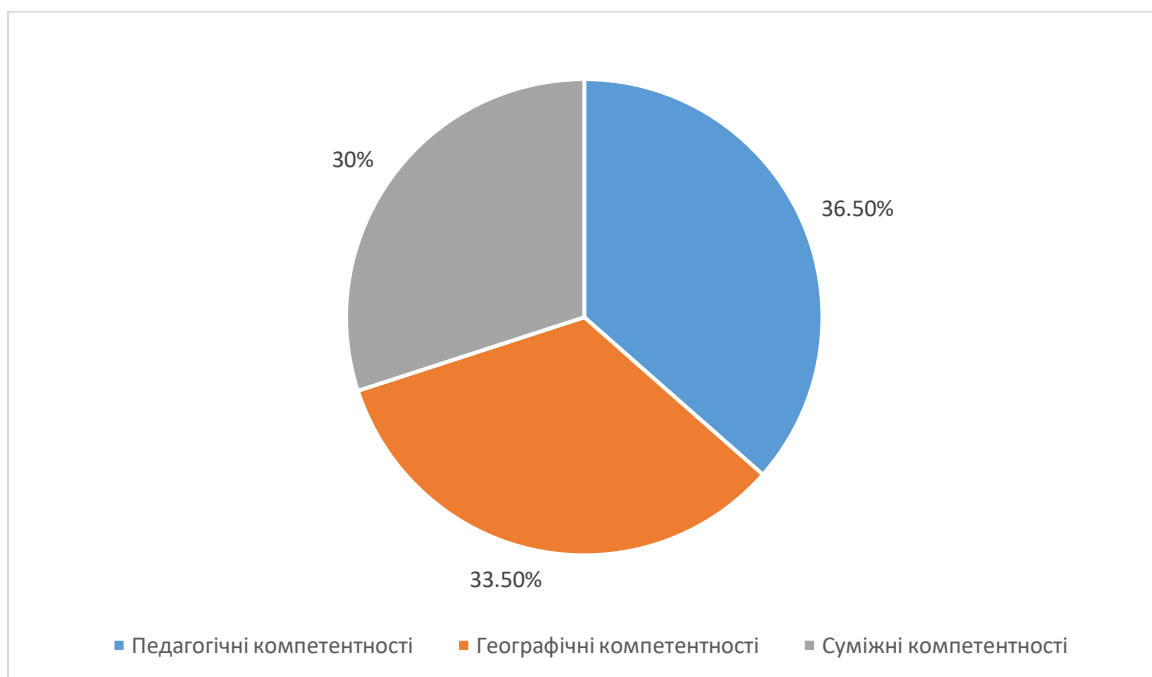

Рис. 2.5. Співвідношення окремих груп фахових компетентностей в освітніх програмах

Одночасно з цим існують освітні програми, в яких цей розподіл не є пропорційним. Наприклад в ОП Прикарпатського НУ ім. В. Стефанника фахові географічні компетентності становлять 50% загального обсягу ФК, 30% - фахові педагогічні та 20% - фахові суміжні компетентності. На наш погляд така непропорційність є недоцільною адже педагогічна складова є не менш важливою за предметну підготовку вчителів.

Якщо проаналізувати зміст фахових компетентностей у розрізі вищезгаданих груп, то можна побачити, що педагогічна частина представлена наступними напрямками: виховна діяльність; мотиваційна діяльність; контроль та оцінка навчальних досягнень; самоаналіз педагогічної діяльності; проектування навчального процесу та безпека життєдіяльності учнів.

Фахові географічні компетентності складаються з наступних складових: будова географічної оболонки; взаємодія людини та природи та сталий розвиток людства; місце України у світі; географічні поняття, закономірності та концепції.

Формування предметної компетентності учнів, застосування географічних знань для пояснення, проведення позакласної роботи з географії, аналіз фахової науково-методичної літератури – основні напрямки, яких стосуються компетентності третьої групи.

Середня кількість обов'язкових освітніх компонентів, спрямованих на забезпечення фахових компетентностей, становить 8 ОК на 1 ФК.

Аналіз загальних компетентностей в освітніх програмах, де наявне поєднання географічного фаху з іншими напрямками, показав, що загалом перелік ЗК майже однаковий із переліком у суто географічних ОП. Це можна пояснити тим що, ці програми, не дивлячись на різну спеціалізацію, спрямовані на підготовку фахівців одного профілю. Саме

він обумовлює основний перелік м'яких навичок, якими повинні оволодіти здобувачі.

Наразі існують 2 підходи у формуванні переліку фахових компетентностей у таких ОП: 1. Компетентність одночасно стосується і географічної складової і додаткової спеціальності; 2. Формуються 2 окремі ФК відповідно до спеціалізацій ОП. При цьому у другому випадку частка географічних ФК є значно більшою, ніж тих, що стосуються додаткової спеціалізації. Наприклад, у Мелітопольському державному педагогічному університеті це співвідношення формується на рівні 2/1. Також аналіз показав, що географічні ФК сформульовані значно детальніше. На нашу думку така логіка формування переліку не є правильною, адже ОП готує вчителів одразу за двома спеціальностями, тож і вимоги до рівня знань, умінь та навичок в їх межах мають бути приблизно однаковими. Перший же підхід ми вважаємо більш доцільним, адже таким чином на ОП формуються однакові компетентності за обома спеціалізаціями.

Програмні результати навчання в освітніх програмах, де предметною областю є лише географія, сформульовані на основі ЗК та ФК та здебільшого відображають їх інтеграцію. Існує кілька підходів щодо групування ПРН. В одних освітніх програмах групування відсутнє як таке, а в інших результати навчання розподілені на групи за тими напрямками, які вони формують. Наприклад в ОП Тернопільського національного педагогічного університету ПРН розподілені на 4 групи: знання та розуміння, уміння, комунікація, автономія та відповідальність. Кількість визначених в ОП результатів різниться в залежності від ЗВО. У проаналізованих нами програмах цей показник лежить в межах від 15 (ЧНУ ім. Федьковича) до 33 (КНУ ім. Т. Шевченка). Звісно, кількісні розбіжності впливають і на формулювання ПРН і на вимоги, які вони висувають. На нашу думку, наведені розбіжності ще раз підкреслюють

необхідність затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 014 середня освіта, що дозволить уніфікувати питання вимог до майбутніх фахівців.

Співвідношення груп програмних результатів навчання представлено на рисунку 2.6.

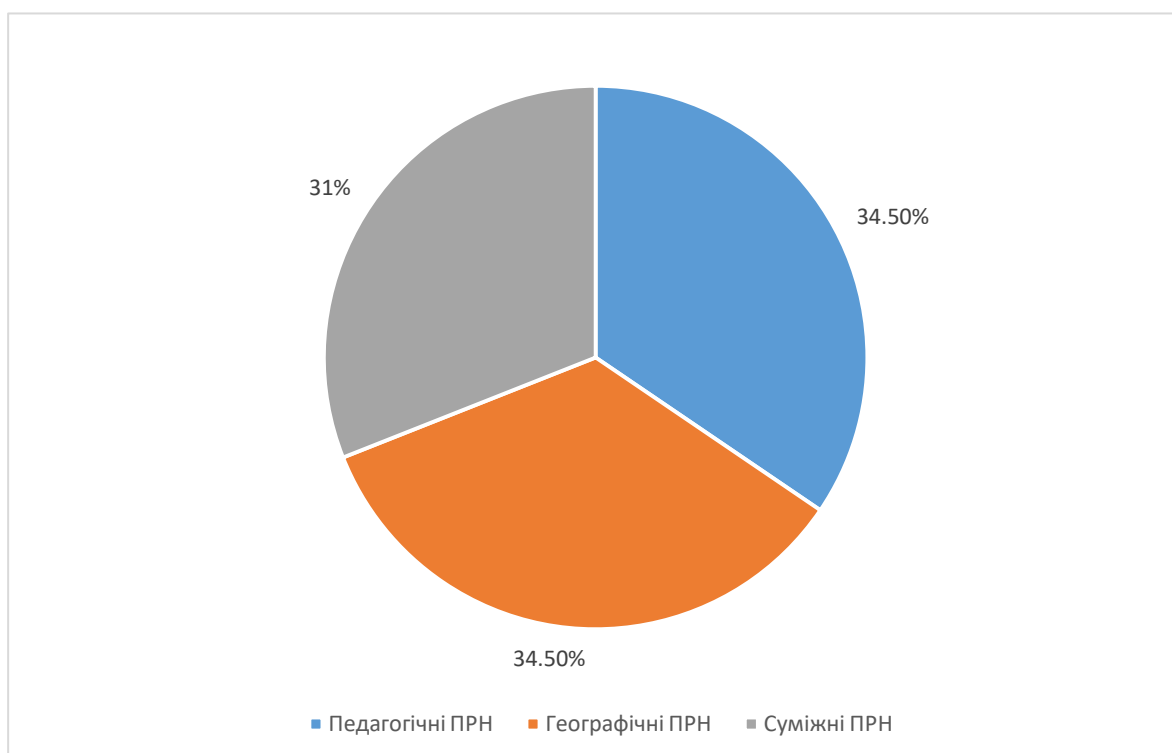

Рис. 2.6. Співвідношення окремих груп програмних результатів навчання в освітніх програмах

Як бачимо, розподіл ЛРН майже не відрізняється від розподілу фахових компетентностей, що вказує на певну наступність, якої дотримуються робочі групи під час формування переліку.

У середньому для забезпечення одного результату навчання на ОП задіяно 12 ОК.

В ОП, які включають додаткову спеціалізацію, програмні результати навчання сформовані за однаковим принципом з фаховими компетентностями. ЛРН або одночасно стосуються обох спеціалізацій,

або прописуються 2 результати окремо для кожного напрямку. При цьому у другому випадку, як і в ситуації з ФК, географічних ПРН налічується більше, ніж ПРН другої спеціалізації.

2.2. Аналіз освітніх компонент.

Загальна структура, якої дотримуються при формуванні переліку освітніх компонент представлена на рисунку 2.7.

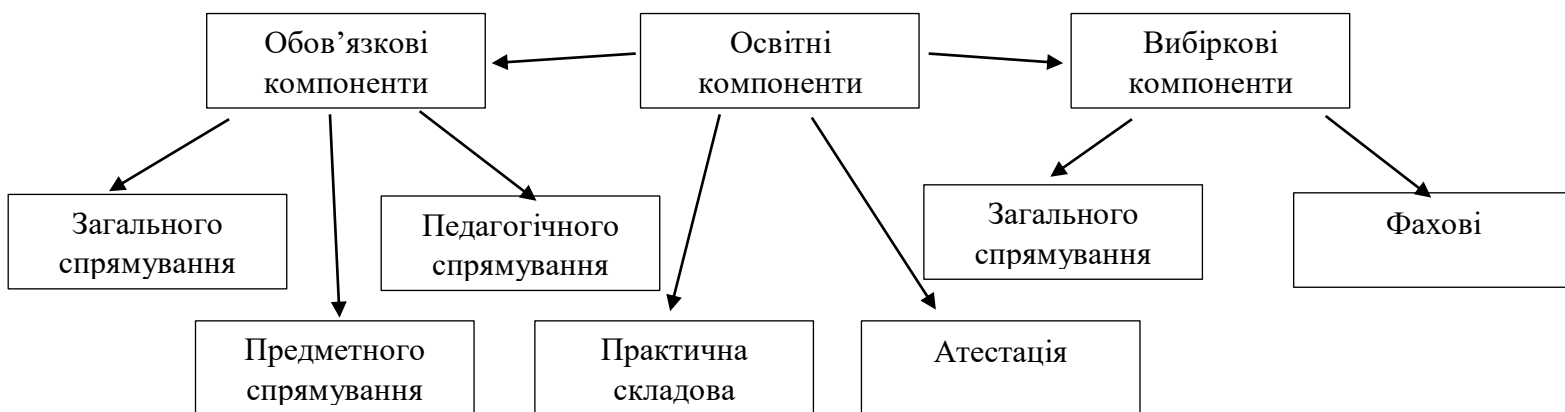

Рис. 2.7. Схема побудови переліку освітніх компонент в ОП.

Для початку розглянемо співвідношення кредитів ЄКТС, які надаються на кожну із груп компонентів. Законодавство висуває 2 вимоги щодо кількості кредитів на бакалаврських освітніх програмах: 1. Загальний обсяг має бути в межах від 180 до 240 кредитів ЄКТС; 2. Обсяг вибіркового компонента повинен складати не менше 25% загальної кількості кредитів [2]. В усіх проаналізованих нами освітніх програмах дотримано обидві вимоги. При цьому, загальний обсяг ОП завжди залишається на рівні 240 кредитів ЄКТС, а обсяг вибіркової частини – майже на рівні мінімально дозволеного показника.

Загалом обсяг ОК загальної підготовки в проаналізованих ОП є дуже схожим в усіх ЗВО. До нього входять: українська та іноземна мови, історія України та української культури, філософія (логіка), фізичне виховання, безпека життєдіяльності, вища математика (статистика), фізика, хімія. Обсяг таких дисциплін знаходиться в межах від 19 до 31 кредиту ЄКТС. Виокремлюються тільки Київський національний

університет ім. Т. Шевченка та Волинський національний університет ім. Лесі Українки. У першому ЗВО на вивчення іноземної мови відводиться 17 кредитів ЄКТС, що є найбільшим показником. У другому наявна унікальна ОК – творчий феномен Лесі Українки. Вивчення таких дисциплін на усіх освітніх програмах завершується протягом першого та другого курсів.

Форма контролю у цих ОК залежить від їх фундаментальності. Найчастіше вивчення таких дисциплін як філософія, іноземна мова, українська мова завершується екзаменом, а вивчення історії України та української культури, фізичного виховання, безпеки життєдіяльності – заліком.

В освітніх програмах, де географія є єдиною предметною спеціальністю, кількісний розподіл між обов'язковими компонентами предметного та педагогічного спрямування в середньому знаходиться на рівні 75%/25%. У Львівському національному університеті ім. Франка та у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» наявні ОК, спрямовані як на предметну, так і на педагогічну підготовку. Кількісний розподіл між географічними, педагогічними та «об'єднаними» дисциплінами становить 53%/22%/25% у ЛНУ та 57%/12%/31% у ДВНЗ «УНУ».

Предметні (географічні) компоненти можна поділити на фізико-географічні та соціально-економічні. Їх кількісний розподіл у середньому знаходиться на рівні 65% на 35% відповідно. Майже таким же є співвідношення цих груп у контексті кількості кредитів ЄКТС, виокремлених для їх вивчення. Як бачимо, в освітніх програмах, у яких наявна тільки географічна спеціалізація, найбільший обсяг теоретичного навчання відведено для вивчення дисциплін фізико-географічного спрямування. Загалом, такий розподіл є коректним, адже у шкільному

курсі географії фізико-географічна складова також є більшою за соціально-економічну.

Загалом послідовність вивчення географічних ОК є спільною для усіх ОП: спочатку вивчаються дисципліни, які забезпечують базове розуміння фізичної та соціально-економічної географії, а далі за принципом «від загального до окремого» вивчається географія окремих складових географічної оболонки. Тож, як бачимо, логіка опанування географічних дисциплін на ОП є схожою з логікою опанування шкільного курсу географії. Однак, варто зауважити, що наразі у 8 класі вивчається курс «Україна у світі: природа і населення», а у 9 – «Україна і світове господарство», під час вивчення яких, відбувається поєднання фізичної та соціально-економічної складових. При цьому в освітніх програмах подібні курси відсутні.

Педагогічна частина обов'язкових компонент ОП представлена двома способами: або як набір окремих ОК, або як складова частина географічних дисциплін. При цьому ці компоненти також вивчаються за принципом «від загального до окремого»: на ранніх курсах наявні такі дисципліни як Педагогіка, Психологія, а на старших – Методика навчання географії, або методика навчання окремих курсів географії. Також у деяких ОП наявні дисципліни виховного спрямування.

Вибіркові дисципліни спрямовані на поглиблення знань у тому чи іншому напрямку. На сьогодні існують 2 підходи: або здобувач кілька разів за період навчання обирає дисципліну вільного вибору та таким чином може змінювати обрану освітню траєкторію, або здобувач обирає блок вибіркових дисциплін, який він опановує протягом всього періоду навчання. На наш погляд, перший підхід є кращим, оскільки є більш гнучким у контексті формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача.

Окрема кількість кредитів в освітніх програмах виділяється на практичну підготовку здобувачів. У проаналізованих нами ОП ця кількість різниться від 12 до 37,5 кредитів.

В освітніх програмах, які мають додаткову спеціалізацію, кредити ЄКТС, виокремлені для обов'язкових компонент, розподілені нерівномірно. У проаналізованих нами ОП на не географічну спеціалізацію виділяється від 35 до 47 кредитів. При цьому вибіркові дисципліни пропорційно розділені між напрямками. У порівнянні із суто географічними ОП у подвійних спостерігається поєднання навчальних практик із навчальними дисциплінами, за рахунок чого відбувається виокремлення кредитів для іншої спеціалізації.

РОЗДІЛ III. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ЗМІСТУ ОП

Виходячи з проведеного нами аналізу можна виокремити основні складові освітніх програм, які потребують узгодження та покращення. Для ОП, які мають 2 спеціалізації, головним таким аспектом є збалансування між кількістю кредитів, що виділяються на кожен напрям підготовки.

Для усіх освітніх програм можна виокремити наступні напрямки вдосконалення:

- Узгодження кількості та змістового наповнення загальних та фахових компетентностей і програмних результатів навчання.
- Більш пропорційний розподіл кредитів ЄКТС між дисциплінами предметної та педагогічної підготовки здобувачів, а також між дисциплінами фізико-географічного та соціально-економічного спрямування.
- Збалансування кількості кредитів, виокремлених на практичну підготовку здобувачів.

Усі аспекти, крім першого (для вирішення якого необхідно прийняття стандарту вищої освіти за спеціальністю 014 середня освіта), належать до автономії ЗВО та мають вирішуватись на рівні робочої групи освітньої програми. Однак, варто зауважити, що згідно вимог Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти зміни до ОП повинні вноситись з урахуванням думки усіх зацікавлених сторін: педагогічних працівників, представників роботодавців та здобувачів освіти. Врахування їхньої думки може відбуватися кількома шляхами: запрошення на засідання робочої групи та випускової кафедри; проведення опитувань; долучення до членства у Вчених радах, де відбувається остаточне затвердження освітніх програм, та ін.

Як вже зазначалось, підготовка вчителів географії має відбуватися у нерозривному зв'язку зі змінами, що стосуються шкільної географічної освіти. З огляду на це, актуальним є огляд рекомендацій для покращення шкільної освіти та їх врахування у процесі викладання в ЗВО. Такі рекомендації можна поділити на ті, що стосуються змісту навчання та ті, що стосуються методики викладання. Рекомендації першої групи:

- Зменшити кількість зайвої інформації в підручниках, адже це суттєво знижує інтерес учнів до предмету вивчення і призводить до небажання школярів працювати з підручником вдома;
- Вдосконалити логіку вивчення тем в окремих курсах географії;
- збільшити кількість годин, відведених на виконання практичних робіт та власних учнівських досліджень, передбачених навчальною програмою з географії, що підвищить практичну підготовку школярів;

Рекомендації другої групи:

- впроваджувати в навчальний процес такі підходи до навчання, які б стимулювали зацікавленість актуальними місцевими, регіональними, міжнародними проблемами, і, як наслідок, створити фундамент для прийняття рішень на основі розуміння простору і взаємозв'язків у ньому;

- будувати навчальні стратегії з використанням інновацій та найкращих практик впровадження геомедіаресурсів як цифрового навчального середовища для шкільного навчання та викладання

- впроваджувати картографічне спілкування – шкільна освіта ХХІ століття повинна включати різноманітні геомедіаресурси у свій щоденний робочий процес, основним педагогічним принципом має стати: «викладати з ГІС, а не про ГІС»;

- використовувати технології активного навчання для розвитку просторового мислення /грамотності / громадянства, формування цілісного досвіду навчання;

- впроваджувати у навчання географії проєктів з аналізу ландшафтної структури сприйняття оточуючих ландшафтів, виконання яких здійснюватиметься на основі як традиційних технік (польові спостереження, робота з сучасними і архівними картографічними матеріалами,), так і нових технологій використання геомедіаресурсів;

- посилити у шкільній географії акценти щодо розуміння людських та екологічних взаємовідносин, як особливо важливої теми в освіті для сталого розвитку [7].

Для втілення цих рекомендацій, а також для врахування вимог Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, що викладені у вимогах до оцінювання освітніх програм, заклади вищої освіти мають окрім вдосконалення ОП покращувати матеріально-технічну базу, удосконалювати методи та форми навчання та контролю знань здобувачів та поліпшувати систему забезпечення якості освіти. Покращення рівня наявного матеріально-технічного забезпечення має відбуватись у відповідності до особливостей окремої освітньої програми, аби сприяти кращому формуванню визначених компетентностей та програмних результатів навчання. Внутрішня система забезпечення якості освіти у ЗВО, відповідно до Рекомендацій НАЗЯВО, має впроваджуватись в університетах у 9-ти напрямками:

- Значення внутрішнього забезпечення якості для акредитації; освітніх програм та інституційної акредитації;
- Центр внутрішнього забезпечення якості;
- Роль і значення інших університетських підрозділів;
- Документальне і програмне забезпечення необхідних процедур;

- Регулярні онлайн опитування студентів;
- Опитування випускників і працедавців;
- Забезпечення академічної доброчесності;
- Підвищення кваліфікації (професійний розвиток) викладачів;
- Лідерство[24].

Для покращення рівня навчання та оцінювання варто впроваджувати нові, інтерактивні методи навчання, які б сприяли кращому засвоєнню навчального матеріалу. Разом з тим, на нашу думку, варто також сприяти розвитку в здобувачів когнітивних навичок, що буде сприяти більш якісному засвоєнню навчального матеріалу. Раніше нами були запропоновані дидактичні розробки для запам'ятовування шкільної географічної інформації. Однак, вони є актуальними і для здобувачів вищої освіти. Приклади використання цих методів наведені нижче.

Для запам'ятовування назв областей та їх розташування доцільно використати метод мнемотехніки «ланцюжок». Його суть полягає у тому, аби для кожного об'єкта підібрати образну асоціацію, а потім згрупувати їх між собою, будуючи зв'язну розповідь. Існує два способи створення образів: фонетично, коли підбір відбувається за схожістю назв самого об'єкта та його образу (напр.: Кропивницька область – кропива), та асоціативно: не по звучанню, а асоціативно до об'єкта (напр.: Херсонська область – кавун). Таке поєднання способів підбору образів викликано тим, що ми в першу чергу згадуємо асоціацію до об'єкта, коли з ним стикаємось. Але, водночас, не до кожної області людина може мати асоціацію, саме тому використовується «звуковий» спосіб підбору образів. Важливо, щоб образи були виражені іменниками або дієсловами, аби їх можна було уявити. Приклади образів для областей України наведені на рисунку 3.1.

Область	Образ
Чернівецька	ЧНУ
Івано-Франківська	Іван Франко
Тернопільська	VIP
Закарпатська	за Карпатами
Львівська	лев
Волинська	волинка
Рівненська	ревіти
Хмельницька	Богдан Хмельницький
Житомирська	жито
Вінницька	віник
Київська	Кий
Черкаська	каси
Кропивницька	кропива
Полтавська	Гоголь
Сумська	сумка
Чернігівська	Монгольське ідо
Харківська	хокеїст
Луганська	луг
Донецька	дон
Дніпровська	Дніпро
Запорізька	запорожець
Херсонська	кавун
Миколаївська	Миклухо Маклай
Одеська	пам'ятник Дюку

Рис. 3.1. Приклади образів для запам'ятовування областей України

Групувати образи можна у будь-якій кількості, але бажано дотримуватись так званого числа Міллера (7+2 одиниці інформації). Важливо чітко уявляти кожен образ та міцно «зв'язувати» його із попереднім. Це можна робити як в уяві, так і на карті, схематично малюючи кожен образ на місці відповідної області. Приклад карти

Далі важливо не поєднувати образи між собою (адже об'єкти, до яких вони створені, не завжди знаходяться поруч), а уявляти окремий образ на карті у тому місці, до розташовується його об'єкт.

Послідовність об'єктів – іще один вид географічної інформації, що потребує запам'ятовування у шкільному курсі географії. Тут доцільно використати метод, яким користуються під час вивчення кольорів веселки. На першу літеру кожного об'єкта створюється образ, потім поєднується з іншими у певну фразу. Наприклад, такий метод доцільно використати при вивченні планет сонячної системи. Їх можна запам'ятати за допомогою фрази «медвежонок ветчину закусил малиной, юркий суслик утащил ножик перочинный».

Іще одним видом географічної інформації є поєднання об'єкта та його числової характеристики. Наприклад: гірські вершини та їх висоти, моря та їх глибини, географічні відкриття та дати, коли вони відбулись, країна та її площа або протяжність та ін. Для такої інформації ефективно використовувати метод під назвою «Чисельно-буквений код». Його сутність полягає у тому, що до кожної цифри добирається літера, яка її позначає. Найчастіше використовують першу літеру назви цифри з деяким винятками: 0 – н, 1 – к (тому що краще використовувати приголосні, а 1 можна назвати «кол»), 2 – л (тому з літери «д» буде починатись і цифра 9, а «2» за формою схожа на лебедя), 3 – т, 4 – ч, 5 – п, 6 – ш, 7 – с, 8 – в, 9 – д. Далі, під час запам'ятовування цифри у числах об'єднуються парами і до пар вигадується образ, який базується на раніше підібраних літерах. Наприклад, до числа 24 (кількість областей в Україні) доцільно у якості образу використати дієслово «лічити». А от число «2061» (висота Говерли) буде складатися з двох образів: олень та школа на числа «20» та «61» відповідно.

Після того як необхідне число «закодовано» його потрібно пов'язати із образом того об'єкта, якому воно належить. Якщо повернутися до попередніх прикладів, то можна уявити як хтось по карті лічить області

України, або ж як олень постійно говорить слово «школа». У другому прикладі «говорить» є образом Говерли, зробленим за аудіальним способом.

Коли необхідно буде згадати число, потрібно просто перевести запам'ятовану асоціацію назад до цифрового значення.

У прикладі з Говерлою ми також використали інструмент запам'ятовування «парочки» коли поєднали між собою 3 образи (олень, школа, говорити). Цей інструмент можна використовувати й окремо наприклад під час вивчення столиць країн. Окремо створюються образи для країни та столиці, а потім поєднуються між собою. Наприклад, країна – Перу, столиця – Ліма. Тоді образом для країни буде «перо», а для столиці – «лама». Тепер поєднуємо 2 образи, уявляючи ламу, на голові якої перо.

Як наголошувалось раніше, важливим елементом вивчення географії є знання причинно-наслідкових зав'язків природних та антропогенних процесів. З метою полегшення запам'ятовування цієї інформації нами була розроблена географічна фізкульт-хвилинка, яку можна використати як при вивченні теми у 6-ому класі, так у старших класах для закріплення знань. Методика використання: необхідно говорити текст, одночасно роблячи рухи, що ілюструють цей текст.

Текст руханки: Земля обертається навколо осі (діти обертаються навколо себе) тому ми бачимо як наступають ніч (діти закривають долонями очі) та день (відкривають). Сонце сходить на сході (діти нахиляються праворуч) та сідає на заході (нахиляються ліворуч). Сонце (діти тягнуться вгору) нагріває (потирають долоні) землю (нахиляються вниз). Земля (нахиляються вниз) нагріває (потирають долоні) повітря (розводять руки в сторони) [4].

Отже, як можемо побачити, існує велика кількість методичних розробок, використання яких дозволить підвищити рівень опанування навчального матеріалу здобувачами.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження освітніх програм, за якими здійснюється підготовка фахівців за спеціальністю 014 середня освіта, спеціалізацією 014.07 географія, дозволило зробити наступні висновки:

1. Нормативною базою підготовки фахівців в освітній галузі є Закон України про вищу освіту, Професійний стандарт вчителя, Національна рамка кваліфікацій та навчальна програма з географії для 6-9 класів. Ці документи визначають як вимоги до змісту знань, умінь та навичок майбутніх вчителів, так і вимоги до рівня їх сформованості. Саме на основі Професійного стандарту та НРК створюється перелік загальних, фахових компетентностей та програмних результатів навчання для ОП. Значним недоліком нормативної бази є відсутність затвердженого освітнього стандарту за спеціальністю. Це створює умови, за яких освітні програми у різних ЗВО за однаковими спеціальностями мають значні відмінності у кількості та змістовому наповненні ЗК, ФК та ПРН.

2. Сьогодні в Україні існує 35 освітніх програм, що спрямовані на підготовку вчителів географії, 19 з яких мають лише географічну спрямованість, а 16 – поєднують географію з іншими спеціалізаціями. На сьогодні існують наступні спеціалізації: краєзнавча робота, економіка, біологія, англійська мова, фізичне виховання, природознавство та історія. Загальні компетентності у більшості освітніх програм є ідентичними. При цьому наявні і ті, що відображають регіональні та фахові унікальності ОП.

Фахові компетентності розподілені на 3 групи: ті, що стосуються суто географічної підготовки, методологічної та ті, що поєднують перші два напрямки. У більшості освітніх програм ФК розподілені майже пропорційно. В ОП, які готують фахівців за двома спеціалізаціями, є 2 підходи до формулювання ФК: або компетентність одночасно стосується

двох спеціалізацій, або наявні окремі компетентності, що є однаковими за змістом, але спрямовані на різні напрямки підготовки. Програмні результати навчання сформовані за тим же принципом, що і ФК.

Кредити ЄКТС між освітніми компонентами розподілені досить нерівномірно. Зокрема, на практичну підготовку здобувачів виділяється від 12 до 37.5 в ОП різних ЗВО. Якщо на ОП здійснюється підготовка за двома спеціалізаціями, то на другу виокремлюється від 35 до 47 кредитів обов'язкових компонент.

3. Нами були розроблені рекомендації щодо удосконалення змісту та структури освітніх програм, а також їх якіснішого впровадження. Зокрема:

- збалансування між кількістю кредитів, що виділяються на кожен напрям підготовки
- Узгодження кількості та змістового наповнення загальних та фахових компетентностей і програмних результатів навчання.
- Більш пропорційний розподіл кредитів ЄКТС між дисциплінами предметної та педагогічної підготовки здобувачів, а також між дисциплінами фізико-географічного та соціально-економічного спрямування.
- Збалансування кількості кредитів, виокремлених на практичну підготовку здобувачів.
- Покращити внутрішню систему забезпечення якості у закладах вищої освіти.

А також рекомендації, що стосуються покращення процесу вивчення географії як в школі, так як однією з основ для укладання змісту освітніх програм є саме зміст шкільного курсу. Зокрема такими рекомендаціями стали:

- Зменшити кількість зайвої інформації в підручниках, адже це суттєво знижує інтерес учнів до предмету вивчення і призводить до небажання школярів працювати з підручником вдома;

- Вдосконалити логіку вивчення тем в окремих курсах географії;

- збільшити кількість годин, відведених на виконання практичних робіт та власних учнівських досліджень, передбачених навчальною програмою з географії, що підвищить практичну підготовку школярів;

- впроваджувати в навчальний процес такі підходи до навчання, які б стимулювали зацікавленість актуальними місцевими, регіональними, міжнародними проблемами, і, як наслідок, створити фундамент для прийняття рішень на основі розуміння простору і взаємозв'язків у ньому;

- будувати навчальні стратегії з використанням інновацій та найкращих практик впровадження геомедіаресурсів як цифрового навчального середовища для шкільного навчання та викладання

- впроваджувати картографічне спілкування – шкільна освіта XXI століття повинна включати різноманітні геомедіаресурси у свій щоденний робочий процес, основним педагогічним принципом має стати: «викладати з ГІС, а не про ГІС»;

- використовувати технології активного навчання для розвитку просторового мислення /грамотності / громадянства, формування цілісного досвіду навчання;

- впроваджувати у навчання географії проєктів з аналізу ландшафтної структури сприйняття оточуючих ландшафтів, виконання яких здійснюватиметься на основі як традиційних технік (польові спостереження, робота з сучасними і архівними картографічними матеріалами,), так і нових технологій використання геомедіаресурсів;

- посилити у шкільній географії акценти щодо розуміння людських та екологічних взаємовідносин, як особливо важливої теми в освіті для сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єдина державна база з питань освіти. URL: <https://info.edbo.gov.ua/>.
2. Закон України про вищу освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Захаров О.О. Аналіз компетентностей в освітніх програмах предметної спеціальності 014.07 середня освіта (географія) як складової фахової підготовки.// Магістерські студії. Альманах. Вип. 22. 2022. – Херсон. ХДУ, 2022 – 339-342 с.
4. Захаров, О. О. Освітній потенціал географії: трансформації у географічній освіті і географічних знаннях населення = Educational potential of geography: transformations in geographical education and geographical knowledge of population : кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» / О. О. Захаров; наук. керівник д.геогр.н., професорка Д. С. Мальчикова ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т біології, географії і екології, Кафедра географії та екології. – Херсон : ХДУ, 2021. – 45 с.
5. Навчальна програма з географії для закладів загальної середньої освіти для 6-9 класів. (Загол. з екрану) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>
6. Національна рамка кваліфікацій. (Загол. з екрану) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nrk/2021/11.10/Zvit.pro.samosertyfikat siyu.NRK-dodatok.1-10.11.pdf>
7. Мальчикова Д. С., Мезенцев К. В. Публічний імідж географії в контексті трансформації стандартів базової середньої освіти: досвід України і світу // Укр. геогр. журн. 2022. № 1. С. 53–63.
8. Освітньо-професійна програма «Географія» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
9. Освітньо-професійна програма «Географія» ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

10. Освітньо-професійна програма «Географія» Київського національного університету імені Т. Шевченка. URL: <https://geo.knu.ua/osvitni-programy/os-bakalavr/>
11. Освітньо-професійна програма «Географія. Краєзнавчо-туристична роюота» Криворізького державного педагогічного університету.
12. Освітньо-професійна програма «Географія» Львівського національного університету ім. Франка URL: <https://geography.lnu.edu.ua/academics/bachelor/education-geography>
13. Освітньо-професійна програма «Географія» Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
14. Освітньо-професійна програма «Географія» Прикарпатського національного університету ім. В. Стефанника. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/academics/bachelor/education-geography>.
15. Освітньо-професійна програма «Географія» Рівненського державного гуманітарного університету. URL: <https://www.rshu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/bakalavr/2344-op-bakalavr-2022-rik-vprovadzhennia>
16. Освітньо-професійна програма «Географія» Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvanni/osvitni_prohramy/magistr/geo/opp_014.07.php
17. Освітньо-професійна програма «Географія» Чернівецького національного університету ім. Федьковича. URL: http://geo.chnu.edu.ua/?page=ua/051specialties/10_014serosv
18. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (географія. Економіка). URL: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-10/%D0%9E%D0%9F%D0%9F_%D0%A1%D0%9E_%D0%B1%D0%B0%D0%BA_2021.pdf
19. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (географія)» Уманського державного педагогічного університету імені Тичини. URL:

[https://udpu.edu.ua/documents/educational-programs/34861/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0\(%20%D0%93%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F\).pdf?ver=1650530845](https://udpu.edu.ua/documents/educational-programs/34861/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0(%20%D0%93%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F).pdf?ver=1650530845)

20. Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)". URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/78704/.

21. Профіль освітньої програми «Середня освіта. Географія. Біологія» спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія). URL: <https://mdp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Serednya-osvita.-Geografiya.-Biologiya.pdf>

22. Профіль освітньої програми «Середня освіта. Географія. Іноземна мова (англійська)» спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) URL: <https://mdp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Serednya-osvita.-Geografiya.-Inozemna-mova-anglijska.pdf>

23. Профіль освітньої програми «Середня освіта. Географія. Фізична культура» спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія) URL: <https://mdp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Serednya-osvita.-Geografiya.-Fizichna-kultura.pdf>

24. Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості. (Загол. з екрану) URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/%d0%a0%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%97->

[%d0%9d%d0%90%d0%97%d0%af%d0%92%d0%9e-
%d1%81%d1%82%d0%be%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%bd%d0%be-
%d0%b2%d0%bd%d1%83%d1%82%d1%80%d1%96%d1%88%d0%bd%d1
%8c%d0%be%d0%b3%d0%be-
%d0%b7%d0%b0%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%bf%d0%b5%d1%87%d0
%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f-
%d1%8f%d0%ba%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96.pdf](#)

25. Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми/ Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року: /ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»». – К., 2020. – 66 с.

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Захаров Олексій Олексійович,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть

бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

____27.09.2021____
(дата)

(підпис)

____Олексій Захаров____
(ім'я, прізвище)